

OPENBARE VERLICHTING

(Dudley, Groot-Brittannië)

Doelen/doelgroepen/ achtergronden	
Domein	Buurt/wijk
Typering project	Effectieve maatregel uit het WODC rapport 'Geweld verslagen?' 2006 (www.wodc.nl)
Korte omschrijving	In een woonbuurt in het Engelse Dudley werd in het kader van criminaliteitspreventiebeleid de openbare verlichting op projectmatige basis verbeterd. Voor en na de verbetering werd slachtofferschap van criminaliteit gemeten. De resultaten lieten een vermindering van de criminaliteit zien, niet alleen bij donker, maar ook overdag.
Probleem-/risicoanalyse	Het project is bedoeld voor buurten met slechte straatverlichting.
Doelen aanpak	Doel: daling criminaliteit en onveiligheidsgevoelens door verbetering van de openbare verlichting (straatverlichting) in een buurt.
Doelgroep(en)	In eerste instantie zijn bewoners in de buurt de doelgroep van het project. In tweede instantie hebben gebruikers van het gebied profijt van de verbeterde situatie: voetgangers of fietsers die of naar een bestemming in het gebied gaan of het gebied doorkruisen. Verder kunnen ondernemers van de verbeterde verlichting profiteren als het om een gemengde buurt gaat: winkelgebied, uitgaansgebied of bedrijventerrein met woonfunctie.
Context	De verbetering van de verlichting ten opzichte van de oude situatie moet duidelijk zichtbaar zijn. Verder is er in deze buurten sprake van criminaliteit en / of onveiligheidsgevoelens. Het project kan worden opgezet in buurten die zich door hun stedenbouwkundige opzet lenen voor 'natuurlijke' surveillance. Dat zijn buurten met duidelijke zichtlijnen, geen verspringende gevellijn, woonbebouwing op de begane grond of eerste verdieping aan tenminste een kant van de straat, woningen met keuken en /of woonkamer naar de straat toe gericht.
Soort evaluatie	Effectevaluatie
Concrete resultaten evaluatie	Vermindering van het slachtofferschap van geweld op straat: de criminaliteit is significant gedaald. Verbeterde sociale contacten en sociale cohesie in de woonomgeving.. Over de verbetering van sociale contacten en de sociale cohesie zijn geen cijfers beschikbaar. Wel blijkt dat bewoners tevredener zijn dan voor het verbeteren van de verlichting.

Beoogde effecten	<ul style="list-style-type: none">• de straatverlichting is duidelijk verbeterd;• afnemen van de criminaliteit¹ zowel 's avonds en 's nachts als mogelijk ook overdag;• afnemen onveiligheidsgevoelens;• mogelijk resultaat: verbeterde samenhang in de buurt (sociale cohesie). <p>Deze resultaten zijn meetbaar door minder aangiftes, daling criminaliteitscijfers (politiecijfers), verbetering veiligheidsgevoelens (leefbaarheidmonitor, buurtenquête) en mogelijk meer activiteiten in de buurt en meer participatie bewoners.</p>
------------------	---

¹ Hiermee worden vooral delicten bedoeld als beroving, mishandeling, bedreiging, aanranding en onzedelijk lastig vallen, inbraak (ook inbraakpogingen), diefstal buitenshuis, vernieling aan het huis, fietsendiefstal, diefstal van of uit een voertuig of schade aan een voertuig.

Visie/ verantwoording/ methodiek/operationalisatie	
Type interventie-strategie	Situationele preventie
Wetenschappelijke onderbouwing	Voor de wetenschappelijke onderbouwing is geen gebruik gemaakt van politiedata omdat er verschillen bestonden in de manier waarop de politie criminaliteit registreerde voorafgaand en na de verbetering van de straatverlichting. Wel is er gebruik gemaakt van een rapportage door buurtbewoners over geweld en tellingen van het aantal voetgangers dat zich gedurende de avond op straat bevindt.
Uitgangspunten/ visie	Uitgangspunt is dat criminaliteit kan worden verminderd door merkbare verbetering van openbare verlichting. Door deze merkbare verbetering wordt een proces op gang gezet waarbij de perceptie van daders wordt veranderd enerzijds en anderzijds mensen meer gebruik maken gaan maken van de straat. Bovendien leidt verbeterde verlichting tot een betere uitstraling van de straat met het gevolg van meer samenhang in de buurt. Dit schrikt wederom potentiële daders af (zie hieronder).
Methodiek/ mechanisme	'Verbetering Straatverlichting' werkt op twee niveaus: verbetering van de situatie zelf en verbetering van de sociale controle en samenhang in de buurt. Situationeel: criminaliteit voorkomen door aanpassing in de omgeving. Deze aanpassingen zorgen ervoor dat potentiële daders ervan uitgaan dat ze groter risico lopen gezien, herkend en gestoord of gepakt te worden en dat er minder mogelijkheid is om bijvoorbeeld in te breken. Een ander effect is dat mensen meer gebruik maken van de straat, dus eerder geneigd zijn na zonsondergang naar buiten te gaan. Het aantal mensen op straat neemt dus toe waardoor er meer informele sociale controle is en 'natuurlijke' surveillance (sociale ogen). Ook geeft een verbeterde straatverlichting een betere uitstraling: er wordt geïnvesteerd en het imago van de buurt wordt beter. Dit heeft wederom invloed op de samenhang in de buurt ² . De betere reputatie en de betere samenhang in de buurt hebben een afschrikkende werking op daders. Bovendien kan een verbeterde straatverlichting overlast voorkomen en op deze manier tevens voorkomen dat kleine incidenten kunnen escaleren. Kortom, door verbeterde straatverlichting kan de buurt in een opwaartse spiraal terecht komen. Dit kan door parallel lopende acties worden versterkt.

² Bijvoorbeeld tevredenheid met de buurt, het kennen van de meeste buurtbewoners, (sociale) betrokkenheid van buurtbewoners.

Opzet/implementatie	
Operationalisering	<p>Na selectie van de interventiewijk:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1 Verbeteren van de straatverlichting volgens het Politiekeurmerk Veilig Wonen, bestaande bouw, hoofdstuk omgeving, basiseis 02. 2 Eventueel opstarten andere (preventie)projecten in de buurt. 3 Aangrenzende buurten met slechte verlichting aanpakken om verplaatsingseffecten te voorkomen.
Activiteiten/ werkvormen	De opzet is heel simpel: de gemeente vervangt de straatverlichting in de projectbuurt.
Fasering/stappen	<ol style="list-style-type: none"> 1 probleemwijken selecteren 2 analyseren of het project 'verbetering straatverlichting' past bij de buurt 3 maken van een verlichtingsplan en - indien gewenst - nulmeting uitvoeren 4 overleggen met bewoners en andere betrokken partijen, bijvoorbeeld ondernemers 5 indien van toepassing: inspraakprocedure bewoners en andere betrokkenen 6 straatverlichting vervangen langs wegen en straten in de interventiebuurt (stegen tussen de huizen hoeven niet opnieuw van verlichting te worden voorzien), afstand tussen de nieuwe straatverlichting: 33 meter (in de oude situatie 40 meter), nieuwe verlichting voldoet aan de eisen van het Keurmerk Veilig Wonen (oude verlichting voldeed niet aan deze eisen) 7 inspectie ter plekke naar de daadwerkelijke verbetering van de straatverlichting 8 desgewenst nameting en / of evaluatie van het project. <p>Overigens wordt in de meeste gemeenten de verlichting regelmatig vervangen. Dit is onderdeel van het regulier onderhoudsplan en van het verlichtingsplan. Meestal worden hierbij de eisen van het Politiekeurmerk gehanteerd.</p>
Begeleiding/ training	Begeleiding of training is niet noodzakelijk. Mogelijk wordt de politie of het CCV bij het project betrokken als adviserende partij.
Kwaliteitsbewaking, proces-, en productevaluatie	<p>De gemeente voert dat project uit. Verlichtingseisen worden ontleend aan het Politiekeurmerk Veilig Wonen (PKVW), bestaande bouw, hoofdstuk omgeving, basiseis 02.</p> <p>Gebruikelijk is het verlichtingsplan voor te leggen aan publieke en private partijen (PPS). Naast bewoners kunnen dat ondernemers zijn.</p> <p>Het project kan worden geëvalueerd door de volgende instrumenten:</p> <ul style="list-style-type: none"> • aangiftecijfers van de politie; • delictencijfers van de politie; • politiemonitor; • leefbaarheidmonitor (onveiligheidsgevoelens); • enquête onder de buurtbewoners. <p>De voor- en nameting kan de gemeente samen met de politie uitvoeren.</p>

Specifieke randvoorwaarden en eisen	
Draagvlak/ondersteuning	De gemeente en/of politie informeert buurtbewoners.
Tijdspad invoering	Het plan kan na het opzetten snel tot uitvoering worden gebracht.
Kosten	De kosten zijn per situatie verschillend en ondermeer afhankelijk van het aantal lampen.
Faciliteiten en Materialen	Zie richtlijn openbare verlichting NSVV of PKVW voor het soort verlichting.
Licentie programma	Er is geen licentie.
Vereiste ervaring	Kennis van de verlichtingsnorm en/of de verlichtingseisen in het PKVW.
Andere specifieke randvoorwaarden	De bestaande verlichting is slecht. De nieuwe verlichting moet een duidelijk zichtbare verbetering zijn (zie paragraaf 'probleem-/risico-analyse'). De stedenbouwkundige opzet van de buurt leent zich voor 'natuurlijke' surveillance (sociale ogen). Mogelijk hebben nog andere factoren invloed op het slagen van het project. Andere factoren zijn bijvoorbeeld een homogene bevolkingsamenstelling en andere verbeteringen in de openbare ruimte (bijvoorbeeld het opknappen van speelplekken).

Succes- en faalfactoren

Succesfactoren	Aanwonende moeten op de hoogte worden gebracht van het project: communicatie is een succesfactor.
Faalfactoren	Het project werkt waarschijnlijk alleen als de verbetering van de openbare verlichting substantieel is.

Invoering/ uitvoering in Nederland	
Welke stappen zijn in Nederland al gezet	Sinds enkele tientallen jaren wordt gewerkt aan het op peil brengen van (alle) woon- en verblijfsgebieden conform de geldende verlichtingsnormen.
Welke stappen moeten nog gezet worden	<ul style="list-style-type: none"> • Identificatie van plekken in de stad waar de norm nog duidelijk niet wordt gehaald en waar een hoge criminaliteit bestaat; • identificatie van plekken waar de verlichting weliswaar aan de normen voldoet, maar die door de hoge mate van criminaliteit nog beter verlicht moeten worden dan de norm; • projectmatige aanpak van verlichting op deze plekken.
Soortgelijke werkwijzen	Geen voorbeelden in Nederland bekend (zie omgevingsanalyse).
Omgevingsanalyse	<p>Projectmatige aanpak van openbare verlichting in woonbuurten zoals plaatsvond in het Engelse Dudley (zie hierboven), komt in Nederland niet als zodanig voor. Noch bij gemeenten noch bij de Nederlandse Stichting Voor Verlichtingskunde (NSVV) is de projectmatige aanpak van de verbetering van de openbare verlichting bekend. In Nederland bevat het Politie Keurmerk Veilig Wonen (PKVW) een verlichtingsnorm en daarnaast heeft de NSVV richtlijnen uitgegeven voor openbare verlichting. Bij nieuwbouw voldoet de verlichting in principe altijd aan deze norm, en daarnaast ook aan de PKVW-norm indien het project onder keurmerk is gebouwd. In de bestaande bouw is de verlichting in veel wijken reeds aangepast aan de NSVV-richtlijnen. In sommige woongebieden is de oude gele of oranje kleurige verlichting nog aanwezig. Deze wordt bij onderhoudsbeurten vervangen door witte, heldere verlichting, die een prettiger sfeer geeft en een betere kleurherkenning. Er zijn door dit beleid geen echt slecht verlichte woongebieden in Nederland (meer). Wel zijn onderdoorgangen, tunnels, pleinen, parken en parkeerplaatsen nog lang niet altijd goed verlicht. De verbetering van deze verlichting wordt echter als regel niet projectmatig aangepakt, maar is onderdeel van het reguliere verlichtingsplan.</p> <p>Een nieuwe trend is dat er behoefte is aan minder verlichting en meer duisternis. Dat zou goed zijn voor de gezondheid van de mens, goed voor flora en fauna en het is in het algemeen beter voor het milieu. Rondom dat onderwerp worden burgers op sommige plekken actief. Dit heeft echter niets meer met veiligheid en projecten tegen geweld te maken en is derhalve niet nader onderzocht.</p>

**Literatuurverwijzingen
Contacten/materialen**

Literatuur	Handboek Politiekeurmerk Veilig Wonen (PKVW), bestaande bouw, omgeving, basis-eis verlichting O2. (2005) Richtlijnen voor openbare verlichting, Nederlandse Stichting Voor Verlichtingskunde (NSVV), NPR 13201-1. Zie website: www.nsvv.nl
Literatuur best practice	Farrington, D.P., Welsh, B.C. Effects of improved street lighting on crime: a systematic review. Home Office Research Study 251. (2002) Painter, K., Farrington, D.P. (1997), The crime reducing effect of improved street lighting: The Dudley project. In: R.V. Clarke (ed.), <i>Situational crime prevention: successful case studies</i> (pp. 209-226). Guilderland, NY: Harrow en Heston.